

STOLPERSTEINE BARCELONA

El Projecte Stolpersteine Barcelona és una proposta d'activitats vinculades amb l'aprenentatge i servei entorn de la proposta memorial coneguda com a Stolpersteine.

Les Stolpersteine (en traducció, *llambordes de la memòria*) sorgeixen arran de la iniciativa de l'artista alemany Günter Denmig, als anys noranta a Alemanya. Pensades com a resposta memorial cívica, paral·lela a les polítiques memorials oficials de l'Alemanya reunificada, contra el terror del règim nazi i davant la impossibilitat de representar adequadament l'impacte i la pèrdua d'incomptables vides durant l'Holocaust.

Les Stolpersteine són una mostra de les absències. Petites pedres que ens recorden les vides trencades pel règim nazi, de totes aquelles persones deportades als diversos camps d'extermini tant dins d'Alemanya com en altres territoris europeus.

Com a micromonument, la seva premissa essencial és «un nom, una pedra» de manera que permetia retre homenatge a través dels “noms” als deportats i deportades jueves als camps de concentració nazi. Tanmateix, els seus límits esdevenen més difusos a mesura que creix la seva implantació. En l'actualitat, hi ha més de 70.000 Stolpersteine a una vintena de territoris, inclòs el nostre.



A QUI VA ADREÇAT

Centres públics

ETAPA

4t d'ESO i 1r de batxillerat

DURADA

Curs escolar

CONTEXT

Arran de les jornades “Ensopegar amb la memòria”, desenvolupades al Born-Centre de cultura i memòria el desembre de 2020, va quedar palesa la voluntat municipal d'establir un diàleg amb les Stolpersteine i la seva conveniència, limitacions i dimensions en les polítiques memorials de la ciutat i la seva pròpia trama urbana.



Així mateix, es va fer palesa una tensió entre les dimensions institucionals i ciutadanes de la iniciativa memorial, sempre conflictiva allà on no hi ha un relat compartit sobre el passat, especialment sagnant a l'Estat espanyol amb una dualitat evident en la seva relació amb l'antifeixisme.

Aquest diàleg entre una iniciativa memorial des de la comunitat i una per a la comunitat i, per tant, des de la institució, justifica aquesta aposta per resoldre-la des de l'aula.

El fenomen Stolpersteine és, en si mateix, una oportunitat de generar oportunitats d'aprenentatge entorn del fet memorial.

L'escola, entesa aquesta com l'ensenyament formal (de secundària en aquest cas), encarna aquest doble vessant: d'una banda, és l'administració garantint un entorn de socialització i aprenentatge; de l'altra, és una part de la societat (l'alumnat) assumint un paper actiu en la comunitat.

Aquest projecte, doncs, potencia la dimensió comunitària i educativa de la pràctica memorial, i ajuda a ampliar-ne l'abast al territori, mitjançant actuacions pràctiques pròpies de la metodologia de l'aprenentatge i servei, a més d'esdevenir una escola pràctica dels principis i valors antifeixistes.

OBJECTIUS

- Entendre el camp de concentració i extermini en la seva dimensió històrica.
- Fer memòria des de la comunitat i la proximitat dels i les deportades barcelonins i barcelonines.
- Conèixer l'abast i efecte de les deportacions al districte/barri la ciutat
- Desenvolupar biografies dels deportats i deportades amb les entitats memorials referents (en aquest cas Amical Mauthausen i Amical Ravensbrück i els familiars)
- Consolidar un projecte de ciutat on convisqui la reivindicació de la memòria democràtica, la participació comunitària de les escoles i l'accés universal a les polítiques municipals.
- Donar a conèixer l'experiència dels camps, i de l'antifeixisme, en el nostre context i des d'una perspectiva europea.
- Crear una diversitat d'oportunitats d'aprenentatge a partir de les deportades barcelonines com a eix temàtic.
- Apropar les polítiques de memorials al conjunt de la comunitat educativa, entesa aquesta com la suma de famílies i, també, del teixit comunitari del barri on opera el centre educatiu.

A QUI VA ADREÇAT

Centres d'ensenyament secundari, principalment 4t d'ESO i batxillerats.

DURADA

Un curs acadèmic.



DESCRIPCIÓ

“Stolpersteine Barcelona” és un projecte d’Aprentatge i Servei comunitari, que es pot treballar durant tot el curs o de manera intensiva, segons la metodologia del centre.

Durant el desenvolupament del projecte l’alumnat realitza un procés d’aprenentatge significatiu a través de l’estudi i anàlisi de fets històrics, des d’una perspectiva transversal i a través de la recerca i el treball biogràfic.

La proposta de calendari del projecte és la següent:

- Durant les primeres setmanes del curs escolar es duran a terme diferents reunions entre les institucions, centres educatius i entitats col·laboradores per definir marcs de treball i calendaris del projecte.
- Durant el segon trimestre cada escola treballarà els continguts en diferents calendaris seguint la mateixa organització interna, amb l’objectiu de què al final del segon trimestre, s’hauran d’haver treballat tots els continguts del primer bloc “Aprentatge” (mínim 10 hores) sobre el context històric europeu i espanyol, i les biografies de les persones deportades, per adquirir els coneixements necessaris per a portar a terme la segona part del projecte.
- A finals del segon trimestre i a principis del tercer, es portarà a terme el segon bloc “Servei comunitari” (mínim 10 hores). L’alumnat crearà i durà a terme un seguit d’accions socials i activitats en espais comunitaris, amb l’objectiu de reforçar el vincle escola-barri, tot fent un treball de divulgació sobre el projecte, el context històric, les biografies i les Stolpersteine.
- Per acabar el projecte, es realitzarà l’acte final de la col·locació de les Stolpersteine en l’espai públic, un acte dissenyat i conduït pel mateix alumnat, amb la voluntat d’explorar nous codis en l’àmbit de les polítiques de memòria que permetin l’accés a públics fins ara aliens a aquestes iniciatives, amb la voluntat d’implicar les generacions més joves en l’antifeixisme i el coneixement del fet concentracionari i la deportació.

La mateixa interdisciplinarietat de la proposta, així com el pes de l’antifeixisme i d’un compromís cívic que acull, demana un compromís actiu del centre que participi del projecte. Per tant, si bé es designarà una referent (que pot ser col·lectiva) per a la gestió del projecte i el desenvolupament de la primera fase, el treball s’haurà d’abordar des d’una dimensió transversal amb la participació de diverses matèries i des d’una perspectiva de centre, ja que es podrà abordar des de diferents matèries o en espais de desenvolupament de projectes o treballs globalitzats, en funció de la metodologia i les necessitats del centre.

FORMACIÓ ASSOCIADA

Aquest programa no porta una formació reglada associada però sí un acompanyament i un assessorament per part de l’Amical de Mauthausen i l’Amical de Ravensbrück.

Aquestes entitats es comprometen a proporcionar la documentació necessària, inclòs el cens de deportades, al centre participant i, addicionalment, donarà suport en forma de xerrades i visites.

També s’oferirà assessorament pel que fa recursos i formacions sobre l’experiència concentracionària.



QUÈ SE N'ESPERA

- Disponibilitat per part del professorat implicat de portar a terme un projecte d'Aprenentatge i servei comunitari durant el curs escolar en col·laboració de les entitats col·laboradores.
- Interacció de l'escola amb el seu entorn, creant sinergies comunitàries entre escola-barri, així com el disseny i creació de materials i càpsules de difusió del procés i les persones objectes de record i recerca.
- Compromís per part del centre de facilitar recursos a l'alumnat per desenvolupar el projecte i fer-lo particip dels processos de decisió, així com de les implicacions d'aquestes tries.
- Desenvolupar un projecte pedagògic transversal i transformador per l'alumnat a partir del treball de les biografies de les persones deportades als camps nazis.
- Per part del professorat i el centre es demana el facilitar que l'alumnat pugui desplegar la idea i la materialització d'un acte commemoratiu de final de projecte associat al treball previ realitzat.
- Consolidar una proposta pedagògica on les noves generacions comparteixin els valors de l'antifeixisme, coneguin l'experiència de les deportacions i els camps a escala europea i contribueixin a la difusió i pervivència de la memòria democràtica.

CONTACTE

Àxel González
Institut de Cultura de Barcelona
agonzalezsant@bcn.cat

Rosa Naudi
Consorti d'educació de Barcelona
rnaudi.ceb@gencat.cat